PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 1. štev. 129 - Cena 3.- lire | TRST, sobota 13. oktobra, 1945 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-I. Tel. št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Primorsko ljudstvo je še vedno pripravljeno na vsako žrtev za svojo svobodo. Prevarano po prvi svetovni vojni ne bi preneslo nove prevare. Nevarno je, ako ljudstvo izgubi vero v pravico in ve, da se more zanašati samo na silo. Tega se mora svet zavedati, preden bo izrekel usodno odločitev glede bodočega miru v tem delu Evrope.

FRANCE BEVK

Ko se je narod boril...

Izjave predsednika Narodne vlade Slovenije Borisa Kidriča o „Pastirskem pismu“

Predsednik Narodne vlade Slovenije tovariš Boris Kidrič je podal v zvezi s «Pastirskim pismom», katerega so brali po mnogih cerkvah v Sloveniji in Hrvaški, in ki sta ga objavila tudi časopisa «Vita nuova» in «Primorski Slovenec», sledečo izjavo:

«Vsebino «Pastirskega pisma» poznam. Ko sem ga bral, je moje začudenje raslo od vrste do vrste. Človek bi namreč, mislil, da je nemogoče govoriti o *morali*, hkrati pa v isti sapi kopičiti — *neresnice*. Vsaj za naše — recimo *partizansko* — pojmovanje morale in njenih obveznosti je kaj podobnega nemogoče. Mi smo v svoji dobrodušnosti seveda toliko naivni, da čestokrat sodimo po sebi tudi tiste, ki bodisi ne znajo ali ne morejo bodisi nočejo biti dobrodušni. Naša dobrodušnost je morda naša slabost, a morda tudi nevarno orožje, ki nasprotnika ne tolče zgolj politično in materialno, temveč ga bije hkrati moralno. Vsekakor pa ima naša dobrodušnost svoje meje. *Kako se je kdo ponašal tedaj, ko je narod bojeval svoj nadčloveški boj za svobodo, in kako ravna danes, ko se ljudstvo znova z nadčloveškimi napori trudi, da si svoj osvobojeni dom obnovi iz ruševin, da ga zgradi, kakor samo želi in kakor je zares njemu v korist — preko tega tudi naša dobrodušnost in velikodušnost ne smeta, vsaj kar tako meni nič tebi nič ne...* Ko sem torej «Pastirsko pismo» prebral do kraja, sem se spomnil, da so v preteklih letih bili ljudje, da so bili celo cerkveni pastirji duhovniki, ki v imenu «Boga in načel» stopili na okupatorjevo stran, zasadili v najmujši stiski svojemu narodu nož v hrbet in z vso avtoriteto svoje vere in svoje Cerkve neumorno, zagrizeno, strastno podžigali bratomorni boj. Spomnil sem se na katoliške duhovnike, ki so po Dolenjskem z lastno roko klali ujete partizane in zraven vzklikali: «V imenu Kristusovih ran — pogine ti, partizan». Spomnil sem se na hrvatske katoliške duhovnike s kolerami, polnimi ugaslih človeških oči, iztaknjenih pravoslavnim Srbom, še preden je vzplamtel osvobodilni partizanski boj. Spomnil sem se katoliškega duhovnika — ustaša, ki ga je ob Kolpi na oni strani Bele Krajine ujel naš partizanski komandir in v njegovem kepu našel v svilen papir zavite slove oči osemnajstletnega dekleta, raven pa listič z besedami «Poglavniku v poklon». Spomnil sem se na ljubljanske lemenatarje zaslužalce v domobranski policiji, ki tistih slovenskih deklet niso mučili samo z bikovko, bičem in elektriko, temveč so jim tudi sicer delali silo... Nikar ne recite, da so to bili posamezniki. Vsekakor ima svoje različne stopnje, različne izraze svojega divjaštva tudi narodno sodelovanje. Toda vsi izrazi, vse stopnje narodnega izdajstva imajo en isti izvor — namreč *narodno izdajstvo*. In nihče danes ne more trditi, da se je na primer oficialna cerkev v ljubljanski škofiji v času narodno osvobodilne borbe podala odkrito, jasno in enosmiselno — na pot narodnega izdajstva. Ko pa se je to zgodilo, je prevzel nase ljubljanski višji pastir, so prevzeli nase njegovi pomočniki, so prevzeli nase njegovi duhovniki in vsi, ki so mu brez upora ali vsaj brez odpora sledili, moralno odgovornost tudi za najogabnejše zločine, prevzeli moralno odgovornost za ujetnike, zaklane «v imenu Kristusovih ran», prevzeli so vso odgovornost za posiljena dekleta, za pomorjence v policijskih kleteh in belogardističnih gnezdih, za strahote Sv. Urha, za pobite talce, skratka za vse neštevilne grozote, ki so se zgrnile nad našim narodom. *Končno so prevzeli odgovornost tudi za vse one, ki so jih sami zapeljali v zločin, pa so morali kasneje svoj zločin plačati.*

Tako vsaj pojmujemo moralo in moralno odgovornost — mi.

Vsa čast patriotičnim duhovnikom, vsa čast tudi njihovemu prepričanju v vsej njegovi celoti — ki so se tako ali drugače udeležili osvobodilnega gibanja, ki so se narodnemu izdajstvu uprli bodisi kot partizani, bodisi kot ilegalni delavci. Spoštujemo jih kot bojne tovariše, bratje so med nami, z nami vred lahko gradijo našo svobodo. Tudi nismo odbili in ne odbijamo tistih, ki so malo kasno — šele po osvoboditvi — stopili iz svoje rezerve, se otresli megle svojih predsodkov in spoznali, da je treba narodno izdajstvo obsoditi, da je treba z osvobodilno oblastjo sodelovati. Dali smo jim in dajemo jim vso možnost lojalnega sodelovanja.

Še nikoli nihče, še nikoli nobena institucija ni imela take prilike, da lahko tako ugodno, tako brez posledic zase popravi zablode...

Res je, naši preposti verniki, hkrati zvesti pristaši narodne in ljudske svobode, so pričakovali *ostrega* pastirskega pisma. Pričakovali so pastirsko pismo, ki bo oživgosalo narodno izdajstvo, ki bo neusmiljeno bičalo izkoriščanje vere in cerkve v izdajalske namene, ki bo v resnici zastopalo — *moralno načela*. Če se prav spominjam svetopisemskih zgodb, je Kristus napravil red v templju, ko se je nakopičila v njem nesnaga...

Pastirsko pismo je zares bilo napisano in prečitano. Obsodilo pa ni narodnega izdajstva, obsodilo ni belogardističnih duhovnikov, ki so osebno klali «v imenu Kristusovih ran», obsodilo ni ljubljanskih lemenatarjev, ki so mučili dekleta in jim delali silo, obsodilo ni višjih pastirjev, ki so se odkrito spečali z okupatorjem in pozivali v bratomorni boj, pozvalo ni zapeljancev, naj svoje grehe in zločine popravijo z vdanostjo Domovini, z delom za Domovino, obsodilo pa je — osvobodilno narodno in ljudsko oblast.

Spomnil sem se raznih okrožnic in pastirskih besedi iz preteklih štirih let, pa sem se vprašal, kar so je brez dvoma vprašal še marsikdo med nami: *Ali ne vodi od raznih okrožnic in raznih pastirskih besedi preteklih štirih let pa vse do tega pastirskega pisma — ena sama rdeča nit?!*

Bodi dovolj razmišljanja in reminiscence. Oglejmo si sedaj nekatera gola dejstva, oglejmo si, koliko so obtožbe pastirskega pisma resnične. Govoril bom za Slovenijo; za Hrvatsko bo brez dvoma spregovoril tovariš dr. Bakarič ali kdo drugi.

«Pastirsko pismo» pravi ob koncu: «Današnje stanje Katoliške cerkve v Jugoslaviji se razlikuje po našem mišljenju samo po imenu od stanja odkritega preganjanja cerkve. To smo Vam želeli povedati, predragi verniki, da boste na jasnem glede položaja, v katerem je Katoliška cerkev v Jugoslaviji.»

Preganjanje?!

V vseh cerkvah se opravljajo popolnoma nemoteno verski obredi, popolnoma nemoteno je mogoče deliti in prejemati zakramente, popolnoma nemoteno se vrše božja pota itd., itd., itd., skratka — kakšno preganjanje?! Kje je ena sama sled preganjanja?! Res je, razlika med položajem cerkve pod okupatorjem in med položajem cerkve danes brez dvoma obstaja. Pod okupatorjem je bila vrsta cerkva spremenjena v belogardistične trdnjave, iz cerkva so sikale strojnice, padale so bombe. Sikale so in padale so — na narod, ki se je bil na življenje in smrt za svojo svobodo. Danes v cerkvah ni več smrtonosnega orožja. Danes so cerkve osvobojene belogardističnega oskrunjevanja, ki mu je dal svoj blagoslov sam ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman. Mar pomeni dejstvo, da so cerkve zopet vrnjene svojemu namenu — preganjanje cerkve?! Pod okupatorjem je v cerkvah morala doneti okupatorjeva beseda. Pod okupatorjem so v cerkvah morali pridigati bratomorni boj. Danes tega ni več. Razen cerkvene oblasti danes nihče ne predpisuje, kaj naj v cerkvah govorijo, kako naj opravljajo obrede. Mar pomeni to dejstvo — preganjanje cerkve?! Pod okupatorjem so bile na Gorenjskem in na Stajerskem župnije prazne, danes so se vrnili duhovniki. Mar pomeni to dejstvo — preganjanje cerkve?! Pa pustimo prilike pod okupatorjem. Spomnimo se prilik v stari Jugoslaviji, ko je recimo vodstvo klerikalne stranke dajalo višjemu in nižjemu kleru navodila, kako naj cerkve uporablja v politične namene. Kakor veste, danes takih navodil s strani Osvobodilne fronte ni. Kdaj je bila cerkev bolj svobodna v pogledu politične neodvisnosti — v stari Jugoslaviji ali danes?! Mar pomeni politična neodvisnost vere in cerkve — preganjanje cerkve?! In končno, ali ni ravno dejstvo, da so popolnoma svobodno čitali v cerkvah celo to pastirsko pismo, ali ni prav to dejstvo dokaz o gorostasni neresničnosti trditve, da je cerkev pri nas preganjana?!

Pojdite vprašat množice preprostih vernikov, kaj mislijo o stvari. Odgovorili Vam bodo, da glede resnične vsebine verske in cerkvene svobode, glede resnične politične neodvisnosti vere in cerkve, cerkev še nikoli ni bila tako svobodna kot je svobodna danes pri nas. Mi nismo preganjali in ne preganjamo ničesar drugega kot narodno izdajstvo in fašistično delovanje. Če pa kdo misli, da je svoboda cerkve istovetna s svobodo narodnega izdajstva in fašističnega delovanja posameznih duhovnikov ali celih duhovniških skupin, tedaj mu bodo predvsem množine naših vernih katoličanov odgovorile, da si svojo vero in cerkev, kakor njuno svobodo predstavljajo popolnoma drugače.

«Pastirsko pismo» iznaša vprašanje verouka v šolah. Odgovoriti vam smem z znano krilatico: *Mnogo krupa za nič.* Prav nikjer ni bil pri nas verouk prepovedan. Povsod ga lahko poučujejo. Niti oblast, niti Osvobodilna fronta ne vršita propagande za poučevanje verouka niti proti poučevanju verouka. Mar si je večjo svobodo sploh mogoče zamisliti? Naše katoliške množice so s tako svobodo popolnoma zadovoljne.

Vprašanje *cerkvenega* zakona. Povejte mi en sam primer, ko je naša oblast komur koli zabranila skleniti cerkveni zakon. Mi vam nasprotno lahko naštejemo vrsto primerov, ko so recimo za časa narodno osvobodilnega boja naši ljudje želeli skleniti cerkveni zakon, pa ga v naših vrstah ni bilo katoliškega duhovnika. Glede civilnega zakona namigujejo na družinski in seksualni razkroj. Poglejmo življenje samo in odgovorimo si odkrito, kdaj je bilo v Sloveniji več pojavov družinskega seksualnega razkroja *pred* vojno ali *danes!* Čeprav živimo v neposredno povojnem času, ki sam ob sebi vnaša elemente razkroja, in čeprav imamo opravka tudi s pojavi, ki jih odklanjamo, obsojamo in se proti njim borimo, si drznem trditi, da Slovenija danes v splošnem kipi notranjega moralnega zdravja naših ljudskih množic.

Za to dejstvo se moramo zahvaliti predvsem *Osvobodilni fronti*, ki je ljudske množice aktivizirala v življenjsko najpozitivnejšem, najplemenitejšem in najbolj moralnem poletu, kar jih pozna naša narodna zgodovina. Nobenega dvoma ni, da bi morala našega javnega in privatnega življenja brez Osvobodilne fronte in brez njene aktivizacije ljudskih množic, zlasti v današnjih neposrednih povojnih časih, izgledala precej drugače kot izgleda. Toda vse to zgolj mimogrede. Na vprašanje, kaj je s cerkvenim zakonom, vam lahko znova odgovorim:

V «Pastirskem listu» — mnogo hrupa za nič. Kdor cerkveni zakon želi, ga vselej lahko sklene. Svobodi sklepanja cerkvenega zakona noben civilni zakon v ničemer ne nasprotuje.

(Drugi del objavimo jutri)

Lavalov priziv odbit

Pariz, 12. VZN. — General De Gaulle je danes odklonil Lavalovo prošnjo za pomilostitev.

Reševanje vladne krize

Atene, 12. Reuter. — Pogajanja med grškim liberalnim voditeljem Sofulisom in med voditelji rojalistične ljudske stranke za sestavo nove grške vlade so se včeraj zvečer razbila.

Sofulis je sedaj odločil predlagati regentu Damaskinosu ustanovitev vlade vseh strank, vključno rojaliste in komuniste. Opazovalci v Atenah pa smatrajo, da je verjetneje, da se bo regent odločil za neodvisno vlado z garantirano nevtralnostjo, ki bi pripravila volitve.

Vlada je prepovedala rojalistično množično zborovanje in 14 EAM-ovih in komunističnih zborovanj v Atenah, ki bi se morala vršiti v petek v proslavo obletnice osvoboditve mesta. Uradna objava pravi, da so bila zborovanja prepovedana, ker bi utegnila vplivati na sestavo nove vlade, medtem ko razgovori še vedno potekajo.

Teror v Egejski Makedoniji se nadaljuje

Beograd, 12. Tanjug. — Monarho-fašistične tolpe izvajajo agitacijo za obstoječi režim v Grčiji in vršijo pritisk na demokratično razpoloženo prebivalstvo v Egejski Makedoniji. Delavnost teh tolp je zlasti močna v vaseh lerinskega, prestanskega, vodenskega in kosturskega okraja, v katerih je slovansko prebivalstvo v večini. Oborožene tolpe, ki križarijo po teh krajih, vodijo banditi, ki so se za časa okupacije proslavili kot sodelavci okupatorja, Zervašovci ali odkriti kvizlingi. Tekom preteklega meseca je bila po vseh teh krajih vzpostavljena veriga policijskih postaj, ki služijo kot zbirališča tolpam burandarjev in madzirjev. Koncem preteklega meseca so v vrsti nasilj in napadov na slovansko prebivalstvo burandarji skupno z odredi policije obkolili na meji makedonsko vas Opričine. V vasi so vršili preiskavo. Ob tej priliki so stražniki ropali in odvedli v zapor v Lerinu mladince: Trajka Simonova, Janota Mostova in Kola Cvetanova. Njihova edina krivda je bila, ker so bili člani grške mladinske organizacije EPON.

V vasi Prekopani so brez kakršnega koli razloga po zverinskem mučenju ubili Kosto Orimazova. V vseh okrajih Egejske Makedonije se moški večinoma skrivajo pred teroristi po gozdovih. Nekaj jih je pribežalo v Makedonijo, en del izmed njih pa se nahaja po zaporih.

V vasi Breznici, v kosturskem okraju, so 10. t. m. izvršili racijo, pri kateri so burandarji aretirali 18 kmetov in jih odvedli v kosturski okraj. Begunci iz Prespe pripovedujejo, da so burandarji skupno s policijo obkolili vas German in brez preiskave pretepli 17 kmetov. Pri vhodu so burandarji naročili kmetom: «Za vas Makedonce bi bilo bolje, da se izgubite od tu čimprej, kajti v Grčiji imajo pravico do življenja samo Grki.»

Oborožene tolpe burandarjev so povečale svoje strahovanje v vodenskem okraju. Pritisk na tamkajšnje makedonsko prebivalstvo se ne razlikuje prav nič od onega, ki se je vršil v začetku, ko so prišli na oblast monarho-fašisti. Enako sliko nudijo tudi vse ostale vasi v okolici Vodena. V sosedni vasi Bugovu so do nezavesti pretepli Ivana Trifunova in Kosto Palamazova. V vasi Resilovu so pretepli Risto Kokljeva in poleg tega izvršili več ropov in drugih zločinov. Kmeta Steve Sedlov in Mihael Krštevski iz Ostrova sta verjela proglasu grških oblasti in se vrnila iz gozda, pa sta bila aretirana in pretepena. Zaprli so ju v vodenski zapor.

Položaj, v katerem se nahaja makedonsko prebivalstvo v Egejski Makedoniji, je zelo težak. Oropani, zaprti in terorizirani prebivalci teh krajev so ostali brez materialnih sredstev, ki bi jim zagotovila prehrano čez zimo.

Izid volitev v Budimpešti

Budimpešta, 12. Tass. — Danes je bilo v Budimpešti priobčeno uradno poročilo o izidih volitev v budimpeštanski odčinski oblasti. V celoti je glasovalo 587.629 volivcev. Neveljavnih glasov je bilo 3585. Narodna kmetska stranka je dobila 11.741 glasov; radikalna stranka 5013 glasov; skupna lista komunistične in socialno demokratske stranke 246.711 glasov; neodvisna stranka malih kmetov 295.187 glasov.

Narodna kmetska stranka je dobila 5 mandatov, radikalna stranka je dobila 2 mandata, delavska stranka 103 mandate, vštevši 52 mandatov komunistične partije in 51 mandatov social-demokratične. Neodvisna stranka malih kmetov 121 in meščanska stranka 9 mandatov.

Stavka angloameriških pristaniških delavcev

London, 12. Reuter. — Stavka pristaniških delavcev je po vsej Veliki Britaniji ustavila vsako razdeljevanje živilskih potrebščin. 44 tisoč pristaniških delavcev sedaj ne dela in zaradi tega je zadržanih 50 ladij s skupnim tovorom 26.000 ton. Včeraj je 400 vojakov začelo raztovarjati živila iz treh ladij v Hullu. Davi pa je šlo na delo 1500 vojakov v Merseysideu. V poslednjih 24 urah se je stavka razširila. V Avonmouthu je ustavilo delo 2000 pristaniških delavcev, v Londonu pa nadaljnjih 1500 delavcev, katerim se je pridružilo uradništvo v nekaterih dokih. Iz Združenih držav Amerike poročajo, da so vojaki dobili nalog natovoriti zalogo živil na parnik «Queen Elisabeth», ki odpluje v Anglijo. Delavci stavkajo tu že enajst dni. Več kot 350 ladij je sedaj zadržanih v luki. Zastopniki sindikatov so pristali na to, da se pogajajo z vladnimi pomirjevalci. V premogovni industriji stavka 188.000 delavcev.

Sedaj še ni nobenega znaka za rešitev vsedržavne stavke pristaniških delavcev. Nasprotno, stavka se je razširila tudi na Edinburg. Število stavkujočih je narastlo na skupno 43.000 ter je možnost, da se bo koncem tedna povečalo na 56.000 mož. Delavci «West India» dokov v Londonu se niso vrnili na delo ter še dalje stavkajo. Voditelj stavke pristaniških delavcev Thomas Powell je izjavil: «To je stavka, ki bo prekosila vse dosedanje. V ponedeljek bo stavkal ves London.» Na področje londonskih dokov še ni prispelo vojaštvo in Powell je dodal, da ne bodo delavci dovolili odpluti nobeni ladji.

Titov odgovor Šubašiču

Beograd, 12. Tanjug. — Ob ostavki dr. Ivana Subašiča je predsednik Zvezne vlade maršal Tito poslal dr. Subašiču tale odgovor:

«Ministru za zunanje zadeve, gospodu dr. Ivanu Subašiču:

Gospod minister, danes sem sprejel Vaše pismo, v katerem pojasnjujete svojo ostavko. Moram Vam reči, da me je to Vaše postopanje zelo začudilo. Najbolj sem se začudil Vaši obrazložitvi ostavke, ker iz te obrazložitve ne morem razumeti, katere Vaše izjave so točne: ali one, ki ste jih dajali ves čas svoje bolezni, ko ste trdili, da se sporazum izvaja, ali te, ki jih sedaj navajate — da sporazum ni bil izveden in da odstopate zaradi težav. Na predvečer volitev, ko se vsa domača reakcija in sovražniki v inozemstvu s klevetami in lažmi trudijo onemogočiti utrditev naše dežele in izvedbo volitev, imam nehote vtis, da je Vaša ostavka, zlasti pa obrazložitev te ostavke, popolnoma v soglasju s to kampanjo v domovini in v inozemstvu. Iz Vasega postopanja je jasno razvidno, kaj je ozadje tega; ta ostavka hkrati zanika vse Vaše nadaljnje izjave o želji, da hočete prispevati svoj delež k novi Jugoslaviji po svojih močeh. Kaj se od našega sporazuma ni izvršilo? Prvič je bila sestavljena enotna vlada, v katero so prišli vsi oni ministri Vaše vlade iz Londona, ki ste jih predlagali. Drugič, delamo z vsemi silami na demokratizaciji dežele, zaradi česar smo sprejeli številne zakone, pri katerih izdelovanju ste sodelovali tudi Vi; za katere ste tudi Vi glasovali. Obnovljene so bile stranke, ki so že pričele delovati. Obstaja svoboda tiska, tako da tudi opozicija izdaja svoj tisk. Razpisane so bile volitve, za katere se vršijo priprave v največjem redu. Z eno besedo — izvršuje se vse ono, za kar sem se obvezal v sporazumu z Vami, in vse ono, kar nam je svetovala konferenca Velike Trojice v Jalti. Da ne bo opozicija in da tudi Vi ne boste nastopili na volitvah, ni naša krivda, temveč Vaša, ker niste hoteli nastopiti.

Zatorej Vaša obrazložitev niti najmanj ne odgovarja resnici. Nihče, ki je pošten in zaveden, nas tega ne more dolžiti.

Zakaj ste, gospod minister, izbrali prav ta čas za ostavko? Se vedno ste bolni, niste še nastopili svoje dolžnosti, pa ste vendar že pohiteli z ostavko na predvečer volitev. Ali ni to popolnoma v skladu z onimi pripovedkami, z onimi pripravami opozicije Vaših tovarišev, da bi se končno na kakršenkoli način doseglo v deželi stanje, ki bi dalo razlog za tujo intervencijo. Ob tej priliki Vam morem povedati, da se te protinarodne težnje in fantazije ne bodo uresničile, ker bodo narodi Jugoslavije branili svojo neodvisnost in svobodo, branili svojo hišo pred vsakim poskusom vmešavanja iz tujine. Čudim se, da Vi še do danes tega niste mogli razumeti. Mislim, da bi morale biti Vaše obveznosti nasproti našim narodom močnejše od kakršnihkoli obveznosti izven naše domovine. To vam govorim zaradi tega, ker sem v času, ko ste predlagali svoje sodelovanje, odbil vse ono, kar bi nas moglo razdvajati in sprejel Vaše izjave in Vaše sodelovanje v globoki veri, da želite z Vašimi napori v korist opustošene domovine popraviti iz preteklosti, to kar je v duši naših narodov pustilo globoke sledove, ki jih ni mogoče tako lahko pozabiti.

Ko sprejemam Vašo ostavko, Vam izjavljam, da bomo neomajno in čvrsto šli po poti, ki nam jo kažejo vse naše naloge, vsi naši narodi, in da ne bomo nikoli krenili s te poti. Smrt fašizmu — svobodo narodu. — 9. oktobra 1945.

Predsednik ministrskega sveta Josip Broz-Tito».

Skrb za sirote

Ljubljana, 12. — V poletnem času je bilo v počitniških kolonijah v Sloveniji preskrbljenih 3460 otrok. Ako primerjamo to število s številom 400 otrok, ki so bili v predaprilski Jugoslaviji poslani v počitniške kolonije, vidimo, da se je skrb za otroke z novo socialno politiko resnično povečala.

V počitniških kolonijah so otroci imeli izdatno hrano in razvedrila, mnogi so dobili tudi obleko. V okviru akcije za preskrbo otrok so bile izvedene številne priprave za preskrbo naših otrok čez zimo. Preko 600 rejnikov se je javilo po vsej Sloveniji, da sprejmejo otroke v svoj dom. Urejenih je tudi več zavetišč. Od poletnih počitniških kolonij, ki bodo čez zimo, so: Preddvor, Martuljk in Bled. Na Preddvoru in Bledu bo skupaj 150 otrok, ki bodo obiskovali ljudsko šolo, v Martuljku pa bo nastanjenih 90 bolehnih otrok. Poleg teh zavetišč bodo odprta še sledeča nova zavetišča:

Grad v Slovenskih Konjicah, kjer je prostora za 200 otrok. Tu bodo izključno partizanske sirote.

Grad Črnci pri Apačah na Štajerskem, kjer bo prav tako nameščenih 200 partizanskih otrok.

Turnišče pri Ptuju, kjer bo eca 60 najrazličnejših otrok. Večina so najdenčki, dojenčki brez matere in otroci kaznjencev, ki so zaprti.

Grad Slivnica, ki ga bo opremila organizacija AFŽ. V zvezi z akcijo, ki jo je izvedla AFŽ za pomoč opustošenim krajem v Bosanski krajini, je bilo nabranih približno 250 tisoč din, s čimer bo mogoče preurediti grad v otroško zavetišče za 150 sirot iz Bosanske krajine.

Lošinj za priključitev k Jugoslaviji

Beograd, 12. Tanjug. — Prebivalstvo otoka Lošinja je imelo zborovanje, na katerem je odločno zahtevalo, da se pravilno reši vprašanje Julijske krajine in mesta Trsta. Zborovanja so se vršila v Malem Lošinju, Velikem Lošinju, Osoru, Sv. Jakobu in Nerezinah.

Vsa ta zborovanja so bila močna manifestacija bratstva in enotnosti Hrvatov in Italijanov na Lošinju. Navdušeni vzkliki bratstvu in enotnosti, maršalu Titu, Julijski krajini v okviru demokratične federativne Jugoslavije, najboljše govorijo o tej želji in volji tako Hrvatov kakor Italijanov.

Slovanski odbor na Poljskem

Varšava, 12. Tass. — V Varšavi se je vršilo zborovanje Slovanskega odbora na Poljskem, ki mu je predsedoval minister za prosveto in umetnost. Prisostvoval je tudi minister za pravosodje.

Na zborovanju so razpravljali o organizacijskih problemih in o načrtu za delo odbora do konca leta. Predsedstvo je sklenilo, da mora biti odbor medpokrajinska ustanova in združiti vse Slovane na Poljskem.

Izvoljena je bila komisija, ki naj pripravi načrte za mesečno izdajo slovanske revije in druge literature.

Odlikovanje za delavce v ČSR

Praga, 12. Tass. — Po poročilu lista «Rude Pravo» je češkoslovaška vlada sklenila ustanoviti več odlikovanj za delavce, ki se posebno izkažejo v proizvodnji.

Ustanovljena so bila sledeča odlikovanja: častni naslov «Junak dela», prehodni prapor, poklonjen «zmagovalcem dela», častni znak «Za nesebično delo».

Podeljene bodo tudi denarne nagrade.

Park telesne vzgoje v Stalingradu

Stalingrad, 12. Tass. — Tu so začeli graditi park za telesno kulturo, ki bo lahko sprejel 15.000 obiskovalcev. V načrtu je gradnja velikega stadiona in telovadnice, tribun za gledalce itd. V tem parku bodo zgradili tudi velik plavalni bazen s tribunami za gledalce. Park meri 14 ha. Po načrtu bo dovršen leta 1946. Stroške cenijo na 5 miljonov rubljev.

Četniška zločinstva

Tanjug. Beograd, 9. — Dopisnik Tanjuga poroča, da je časopis «Unità» prinesel članek o zločinskem delovanju četnikov v Rimu o priliki aretacije 26 nedičevcev in četnikov. Posluževali so se žigov nemškega besedila prinešenih iz Jugoslavije, s pomočjo katerih so ponarejevali listine in proglašali avtomobile nemškega izvora, zasežene v Jugoslaviji, za svoje. Na ta način so se polastili mnogo avtomobilov, katere so pozneje prodajali. Med aretiranimi je četniški poveljnik poročnik Milan Bradič, sin šefa Mihajlovičevega glavnega štaba poročnik Drašković, četniški ubijalec, major Jedvičević, častnik za zvezo — vojni zločinec, ki so ga nedavno spustili iz zavezniškega taborišča, ter beograjski dijak in kolaboracionist Sopalović.

Konferenca nesvobodnih ljudstev

Reuter, London, 11. — Doktor Ganguli, indijski ekonomist, je danes govoril na «konferenci nesvobodnih ljudstev» v Londonu, ki so ji prisostvovali zastopniki iz Indije, Afrike, Birmanije, Ceylona in zapadne Indije, in je rekel: «Mi, nesvobodna ljudstva iz Azije in Afrike obnavljamo svojo zahtevo po osamosvojitvi naših ljudstev. Ostro protestiramo ne samo proti nizozemskemu in francoskemu imperializmu, temveč tudi proti britanskemu imperializmu v Indiji, Birmaniji in na Malajskem polotoku.

Ganguli je rekel, da bo on odkrito zagovarjal japonsko geslo «Azija Azijcem», če ne bodo načel Atlantske listine uporabljali tudi za azijska ljudstva.

Zapadno-afriški zastopnik Wallace Johnson je čestital avstralskim in novozelandskim pristaniškim delavcem, da so stavkali «v protest proti nizozemskemu in francoskemu imperializmu v Nizozemski vzhodni Indiji in v Indokini».

Konferenca je soglasno sprejela resolucijo, ki zahteva popolno svobodo za Indokino, Nizozemsko vzhodno Indijo, kakor tudi za Indijo, Birmanijo in Ceylon.

Sejalci razdora

Zahodni blok je usmerjen v razdor med miroljubnimi narodi

Moskva, 12. oktobra. Tass — Mednarodni opazovalec «Izvestij» piše: Čeprav je poteklo že deset dni od brezplodnega konca prvega zasedanja Sveta ministrov za zunanje zadeve v Londonu, inozemski tisk še vedno živahno razpravlja o tem dogodku. Komentatorje ameriškega in angleškega tiska lahko razdelimo na štiri skupine. V prvo moremo uvrstiti tiste, ki izražajo resno zaskrbljenost nad razlikami med tremi velikimi zavezniki in mislijo, da je revizija sklepov berlinske konference slaba pot za premagovanje takih razlik v bodočnosti. Druga skupina zavestno ali nezavestno kaže osuplost nad dejstvom, da se je Svet ministrov za zunanje zadeve končal brezuspešno zaradi «vmešavanja» vprašanja o postopku. Komentatorji te vrste smatrajo, da so londonska pogajanja doživela neuspeh zaradi resnih političnih nastopov. Tretja, precej številna skupina opazovalcev, še vedno išče krivce neuspeha londonskih pogajanj tam, kjer jih ni. Nekateri ameriški in angleški listi in revije se bavijo s skrajno nehvaležno nalogo. Skusajo namreč podtakniti Sovjetski zvezi odgovornost za neuspeh prvega zasedanja Sveta ministrov za zunanje zadeve. Končno obstojijo tudi taki komentatorji, ki se odkrito vesele nad neuspehom konference.

Pred seboj imamo uvodnik revije «New statement and nation», ki ima naslov «Rusija in zapad». Začenja se s trditvijo, da je za konferenco ministrov za zunanje zadeve morda boljše, da se je končala s popolnim neuspehom. V francoskem tisku najdemo še bolj odkrite izjave, ki so v celoti naperjene proti berlinskim sklepom, ki so določili osnove za povojno politiko treh velesil. Francoski poluradni list «Monde» n. pr. zahteva revizijo berlinskega sporazuma glede tako važne točke, kot je razorožitev Nemčije. Neki Charles Dumas je v listu «Populaire» pod krinko «mednarodne morale», napadel Sovjetsko zvezo. To ni prvič, da list «Populaire — organ francoske socialistične stranke — zastopa nesocialistične in nefrancoske ideje. Zadostuje, da se spomnimo na njegovo aktivnost pri propagiranju «zapadneka bloka».

Kanadski list «Globe and mail», v poročilu o neuspehu londonske konference, predlaga, naj se Kanada tesneje zbliža z Britanijo in pomaga pri ustvariti bloka, ki bo stal nasproti «ruskemu bloku».

Seveda ni znano, kje je kanadski list odkril ta neobstoječi «ruski blok». Če upoštevamo vse, kar je do sedaj napisanega o «zapadnem bloku», pridemo do zaključka, da v tem delikatnem vprašanju obstoja najmanj ena resna razlika v pripročanju. Kanadski «Globe and mail» pravi odkrito: To je blok proti Rusiji. Toda «New statement and nation» zagovarja nujnost bloka iz drugih razlogov. Britanija naj se na vsak način tesno zveže s Francijo, Škandinavijo, Belgijo in Holandijo, ker vežejo Britanijo s kontinentom politične, gospodarske in kulturne vezi. Glavni namen bloka je gospodarska obramba pred ameriškim kapitalizmom, ki skuša dovesti Britanijo na položaj satelita. Pa naj bo načrt «zapadnega bloka» pretežno protisovjetski ali protiameriški, vseeno ne izgublja svojega negativnega pomena, ker je usmerjen v razdor med miroljubnimi narodi in je sejalec nove vojne.

Sila dejstev je nepremagljiva

Tass, Moskva, 12. — Diplomatski urednik «Izvestij» piše: «Ameriški in angleški tisk posvečata mnogo pozornosti uvodniku «Izvestij», ki je bil posvečen bilanci londonskega zasedanja Sveta zunanjih ministrov. Značilno je, da smo med odmevi na ta članek slišali nekaj glasov, ki so izjavljali, da se je Svet zunanji ministrov v Londonu sestal v trenutku aktivizacije Sovjetski zvezi sovražnih sil. Lahko navedemo izjavo ameriškega radijskega komentatorja Steela, ki je dejal, da je mednarodni položaj podoben razdobju pred Monakovim.

Steel je dejal, da zdaj zopet delujejo iste sile, ki so se trudile, da bi izrabile Nemčijo za križarsko vojno proti Sovjetski zvezi. Vendar pa je svet zdaj stopil v dobo, ki vojni sledi, ne pa v dobo pred njo. Hitlerjevska Nemčija in militaristična Japonska sta bili uničeni. Ljudstva vedo, kako velik je bil doprinos Sovjetske zveze k uničenju teh smrtnih sovražnikov vsega človestva.

Ni posebno verjetno, da bi mogle reakcionarne sile, ki se ne morejo na noben način pomiriti z dejstvom, da je Sovjetska zveza izšla iz te vojne močnejša in mogočnejša kot prej; ne pa oslabljena, računati na uspeh svojih sovražnih protisovjetskih spletk. S tem v zvezi lahko navedemo pismo, ki ga je naslovil uredništvu časopisa «Times» vidni član angleškega parlamenta Pritt. V tem pismu se poudarja, da je berlinsko načelo, po katerem «odločajo» stranke, ki se jih zadeva neposredno tiče, rezultat skupnega sklepa poglavarjev treh vlad: ZSSR, Združenih držav in Velike Britanije.

Presenečeni smo tudi radi stališča časopisa «Yorkshire Post», ki razpravlja o dotičnem uvodniku «Izvestij» in trdi, da bi bili temelji miru zelo slabi, če so zapadne sile glasovale le iz popustljivosti za sklepe, ki jih niso smatrale za pravilne. Tu gre za sklepe, ki so jih veliki trije sprejeli na berlinski konferenci šele pred dvema mesecema.

Časopis «New York Herald Tribune», ki je blizu republikanski stranki, je pogumno priznal, da je «dejstvo», da Združene države niso ravnale bolj strogo po podtsdamskih sklepih, zelo neprijetno». Slična priznanja kažejo, da je sila dejstev nepremagljiva in da bodo s tem morali prej ali slej računati vsi, ki so grajali ravnanje sovjetskega odposlanstva na konferenci zunanjih ministrov v Londonu.

Ostavka argentinske vlade

Iz Reuter poroča, da so vsi ministri vlade generala Edelmira Farrella podali danes ostavko.

New York, 12. Tass. — Kot poroča dopisnik lista «New York Times» iz Buenos Airesa, izjavljajo argentinski krogi, da je armada prisilila Perona, da bi rešila samo sebe pred rastočim odporom ljudstva.

Častniki, ki so se zbrali v Campo de Mayo, v bližini Buenos Airesa, so glasovali za takojšnji odstop podpredsednika in vojnega ministra Perona in grozili s pohodom proti prestolnici, če se to ne zgodilo.

Delegacija, v kateri so bili general Vonderbecke, minister za javna dela, general Pistarini in notranji minister Kijano, je obvestila Perona o tem sklepu, nakar je Peron odstopil. Nato je Kijano sporočil Peronov odstop in sklep vlade, da se bodo vršile volitve dne 7. aprila.

Dopisnik lista «New York Times» poroča, da pomeni Peronov odstop zmago argentinskega ljudstva. Toda večina opazovalcev se vzdržuje sklepanj in prisakuje nadaljnega razvoja.

Policija je odločno zatrla ljudske demonstracije po Peronovem odstopu, kar je po mnenju nekaterih opazovalcev slab znak. Obsedno stanje še ni bilo ukinjeno.

Armada še vedno podpira Farrella, ki je ostal predsednik. General Avalos, ki je vodil gibanje proti Peronu, bo verjetno novi podpredsednik. Tudi mornarica je popolnoma podpirala protiperonovo gibanje.

Buenos Aires, 12. — Associated Press sporoča, da je posadka taborišča De Mayo, ki je pred dvema dnevoma prisilila k odstopu podpredsednika Perona, zadala drug udarec vladi Eldemira Farrella z zahtevo po odstopu not

Mi stojimo trdno...

«Živel Trst», sedma federalna država v demokratični federativni Jugoslaviji!» je z meterskimi črkami napisano po zidovih vseh vasi tržaške okolice. «Tukaj je demokratična Jugoslavija! Hočemo Tita, nočemo kralja!», «Živel SIAU! Tujega nočemo, svojega ne damo. Hočemo biti priključeni k demokratični federativni Jugoslaviji! Hočemo, da se spostuje Atlantska karta! Živijo Tito, Živela četrta armada, osvoboditeljica Julijske krajine», so besede, ki se v soncu blestijo z vseh hišnih zidov tržaške okolice na sinje jadransko morje.

Od Škednja preko Folline, do Bazovice in Opčin, ni zidu, da bi ne imel vsaj nekaj napisov, ki s svojo preprostostjo kažejo, kakšna je ljubezen tržaških okoličanov do Trsta in Jugoslavije. Tam, kjer so nekdaj bleščali italijanski napis kakor: «Negozio, Trattoria, Macelleria, Barbiere», itd., so danes slovenski napisi, v neposredni okolici in predmestjih Trsta, kjer prebiva tudi italijansko prebivalstvo, pa dvojezični. Tam, kjer so bili nekdaj napisi «Cooperative Operaie, Mensa del Fascio e della Gil, Centro di cultura», so danes napisi: «Delavska zadruga, ljudska kuhinja, kulturni krožek», ki pa se niso spremenili samo za zunaj, temveč v samem bistvu, v temeljih, ker nimajo več nobene zveze s fašizmom.

«Občinski Svet Trsta pa naj govori in prediaga kar hoče, zavedamo se, da smo Slovenci in demokrati, in smo kot taki tudi pripravljeni braniti naša demokratična načela», je dejala skupina Škedenjcev v Via Servola. Občinski Svet naj se le kar naslanja na «Codice civile 1933» in naj še išče zakon, ki prepoveduje izmenjavo napisnih desk na obratih če hoče. Dejstvo je, da je škedenjsko ljudstvo že izvršilo, kar ga je težilo — seveda brez nasilstva nekakih posebnih skupin.

Od Škednja do Sv. Ane je pot kakor ena sama vrsta napisov in besed, ki mimoidočemu povedo, da je že samo tržasko predmestje slovensko. Z asfaltirane ceste, ki pelje iz Sv. Ane proti Milju, se dobro vidi «Pokopališče ladij» v Zaviljah. Kar najprej pade v oči, je napis: «Živel Trst, sedma federalna država v demokratični federativni Jugoslaviji», ki je napisan z ogromnimi belimi črkami na trupu nasedle ladje. In ne samo to. V Zaviljah je takih in sličnih napisov polno. «Reakcionarji nimajo pri nas uspeha. Ne bojimo se nikogar», je kratko poudaril delavec iz tovarne sveč v Zaviljah.

Na cesti pred vasjo Domjo stoji krasen slavolok z napisom: «Hočemo demokratično federativno Jugoslavijo». Domjo sam ne zaostaja za drugimi naselji. «Slava padlim junakom - hočemo Tita, hočemo Jugoslavijo», je zahteva tamkajšnjega prebivalstva.

«Boljunec, Boršt, Sv. Anton» opozarjajo deske s slovenskimi napisi. V Sv. Antonu so ljudje izredno prijazni. Radi pripovedujejo o svojem trpljenju. «Mnogo mrtvih, ranjenih in interniranih ima naša vas. Vse smo šle skozi fašistične zapore», je dejala mlada tovarišica. Neka partizanska mati nam je rekla: «Sin mi je padel kot partizan, mož je umrl v Dachau-u, hčerka je bila zaprta in je sedaj bolna, toda obupala nisem. Obupale niso niti ostale matere. Borile se bomo naprej za pravice, za katere so dali življenje naši najdražji».

Druga tovarišica je veselo izjavila: «Danes gremo na kulturno prireditev v Dolino». Po dolgem času bomo zopet videli naše drage partizane».

Z napisom «Dobrodošli» na slavoloku, prebivalstvo Doline pozdravlja obiskovalce. Dolina je bila vsa v zastavah. Po ulicah in trgu je mrgolela prečejšna množica ljudi.

Veselili so se obiska igralske skupine VII. korpusa Jugoslovanske armade, ki je prišla iz Ljubljane, da primorskemu ljudstvu pomaga pri kulturnem delu in razvoju. Skupino so sprejeli z največjim navdušenjem in njim na čast izobesili narodne in zavezniške zastave. Pred vasjo jo je pričakalo skoro vse prebivalstvo. Pevski zbor je zapel «Pozdrav», medtem ko so jo mladinci in pionirji obsipali s cvetlicami. Zvečer so skupno nastopili na mitingu.

Pri Boljuncu, na poti proti Bazovici, opozarja mimoidoče napis: «Hočemo biti priključeni k Titovi Jugoslaviji!» To se ponavlja vse do Bazovice, kjer je videti še bolj pogosto napise. «Ljudstvo gori, gori za Jugoslavijo. Naše žrtve, bazoviške žrtve ne bodo zaman, ker ne smejo biti», je dejal kmet. Kmetica je hitela pristavljati: «Od malega do starega, vse zahteva Jugoslavijo. Mladina ne more pozabiti «Pesmi o svobodi», pastirčki pa na pašnikih plešejo Titovo kolo.»

«Jugoslavija, Jugoslavija, hočemo Titovo Jugoslavijo!»

Povsod, povsod čitaš, slišiš, in vidiš grobove, ki pričajo željo stotisočev živih in sen padlih.

Danes ali jutri bo naša volja — naš cilj uresničen.

Primorsko prebivalstvo je pripravljeno žrtvovati vse za ta cilj.

Uspehi akcije „Za našega dijaka“

Akcija «Za našega dijaka» najlepše uspeva. Iz vseh krajev prihajajo dopisi o pridnem zbiranju.

Imamo n. pr. dopis okrožnega akcijskega odbora za goriško okrožje, ki pravi: pet vasi in en mestni kvart so dosedaj nabrali 59.044.— lir. Samo *Solkan* je dal od od tega 52.305.— lir. Nabrali so tudi nekaj krompirja, koruze testenin, bele in koruzne moke.

Kobarid, oziroma okraj, ne zaostaja. Nabral je: 3228 kg krompirja, 200 kg fižola, 210 kg jabolk in 25.434.— lir v denarju. *Kanal:* je nabral ca. 10.000.— lir. Kraške vasice pa tudi ne zaostajajo za njimi.

Sempolaj na Krasu piše: Naša mala vasica, ki je prenesla 25 letno suženjstvo italijanskega fašizma, grozote in trdoto štiriletne osvobodilne borbe, je prispevala prvi dan zbirke «Za našega dijaka» 2230.— lir, a Prosvetno društvo je odstopilo od svoje prireditve 2000.— lir, skupno torej 4230.— lir. *Zgonik na Krasu* in *Slivno* sta zbrala 3982.— lir in nekaj krompirja, ječmena, fižola, moke in jajc. Celo vasi *Medja vas* in *Sv. Ivan* ki sta požgani, sta darovali 1050.— lir. *Viševlje na Krasu* pa pravijo: Naša vasica je požgana do zadnje hiše. Zato lahko vsak razume v kakšnem položaju smo. Kljub temu pa smo priskočili na pomoč našemu dijaku in zbrali 434.— lir.

Pokrajinski akcijski odbor sporoča vsem akcijskim odborom: Pozivamo vas, da zaključite teden «Za našega dijaka». — Vsi krajevni odbori naj izročijo vse kar so nabrali, svojim okrajnim akcijskim odborom. Hkrati priporočamo, da se akcija sama še z večjo vnemo nadaljuje. Sledijo podrobna navodila v posebni okrožnici.

Idrijski rudarji „Za našega dijaka“

Idrija, 8. — Kakor je bil svoje dni vsak rudar ponosen na realko, kjer so se lahko doma z majhnimi stroški vzgajali sinovi za razne poklice, tako je bil naš rudar hudo prizadet in žalosten, ko je bil vsled potujčevalne fašistične teroristične politike čez noč ukinjen sleherni pouk na tej, za vsakega zavednega Idrijčana ponosni, srednji šoli.

Z zadoščenjem so vsi rudarji sprejeli veselo novico, da nam je Poverjeništvo PNOO, odsek za šolstvo, že za tekoče leto zagotovilo pouk na naši srednji šoli. Ker so pa predvsem rudarji, katerim za časa fašistične okupacije ni bilo mogoče študirati otrok, dobro zavedajo, kaj se pravi v domačem kraju imeti priliko izobraziti svoje otroke, so se odločili, da bodo vsako prvo nedeljo v mesecu napravili «šiht» «Za nasega dijaka». To so preteklo nedeljo prvič tudi že izvršili.

Da ne bodo zaostajali za rudarji so sklenili tudi vsi delavci in nameščenci, uslužbenci pri Mestnem NOO ter člani istega, prispevati enodnevno plačo «Za našega dijaka».

Vojaška prireditev v Sežani

Včeraj je gostovala v Sežani igralska skupina VII. Korpusa Jugoslovanske armade. Na večerni prireditvi je predvajala Klopčičevo enodejanko «Mati» ter veseloigri «Bedak» in «Kdo trka», Tercet Slavka, Vida, Mara pa je zapel nekaj pratizanskih pesmi. Velik uspeh je žel partizanski skladatelj Kuhar Janez s harmoniko. Ljudstvo je priredilo svojim borcem — igralcem velike ovacije.

Igralska skupina VII. Korpusa JA je bila ustanovljena v gozdovih v času narodno osvobodilne borbe. Tik za fronto je prirejala borcem mitinge in razne zabavne nastope. V Slovenskem Primorju vrši zgolj kulturno poslanstvo. Prišla je na to sporno ozemlje zato, da pomaga ljudstvu pri kulturni vzgoji.

Danes je skupina prispela v Trst. Predstavila se bo tržaškemu ljudstvu pod vodstvom podporočnika Sintiča Vojmira.

Koritnica

Dne 1. t. m. je oživela tudi Koritnica. 11 članic ZMS Koritnice ob Bači se je zbralo in odkorakalo z zastavo na čelu, prepevajoč narodne in partizanske pesmi, čistit ruševine. Napravile so 75 delovnih ur. Tudi ostalo ljudstvo dela marljivo na polju obnove, med drugim skrbi tudi za zdravniško ambulanto v sosednji vasi Grahovo. Pri čiščenju lokalov te ambulante se je najbolj izkazal pionirček Janko. Starejši so zaradi tega kar malo v zadregi.

Radijska oddaja za vojne ujetnike in pogrešance

Opozarjamo našo javnost, da je tržaški radio; odsek za slovensko oddajo, uvedel pozdrave in sporočila, ki naj bi jih pošiljali starši in svojci našim vojnim ujetnikom in pogrešancem, o katerih še nimajo vesti, da bi tako imeli možnost priti z njimi v zvezo. Točem tekst pozdrava z vsemi podatki, posebno pa z zadnjim naslovom pogrešanca ali ujetnika, eventualno z imenom mesta, kjer je bil zajet, kakor tudi vojaške edince, v kateri je služil, naj se dostavijo odseku za slovensko oddajo pri tržaškem radiu.

Prehrana

Mleko za stare. Danes se bo delilo po pol litra sladkega kondenziranega mleka potrošnikom starim nad 65 let. Dobi se v mlekarnah, kjer so posamezniki vpisani, na odrezek št. XIII. Upravniki mlekarn naj mleko dvignejo u zgodnjih jutranjih urah. Cena je po 40 lir liter.

Dvig nakazil. V teku današnjega dne naj upravniki menz za obrate dvignejo v prehranjevalnem uradu nakazila za riž za drugo polovico oktobra.

Živilske izkaznice za delavce. V ponedeljek, 15. t. m. se prične delitev živilskih izkaznic za dodatek kruha in hrane za juho delavcem. Izkaznice bodo veljale od novembra 1945 do februarja 1946. Izkaznice se bodo delile v uradu za dodatke v ulici Procuraria št. 1. Dvignejo naj se po sledečem redu: v ponedeljek, 15. za črke A in B; v torek, 16, za črko C; v sredo, 17, za črke D-F; v četrtek, 18, za črke G-L; v petek, 19, za črke M-O, v soboto, 20, za črke P-R; v nedeljo, 21, za črko S; v ponedeljek, 22, za črke T-Z.

Potrošniki se naprošajo, da se točno držijo gornjega reda. Pri dvigu izkaznic se morajo v svrho kontrole predložiti normalne izkaznice, za november-februar, ki se sedaj delijo, ali pa osebna izkaznica zainteresiranih potrošnikov. Za delavce, uslužbene v posameznih predelih zavezniške vojaške uprave, se bodo izkaznice za dodatek delile v občinskem uradu od 22. oktobra dalje.

Prosvetno društvo „Slavko Škamperle“

Vsi člani in prijatelji društva so naprošeni, da se v nedeljo, 14. t. m ob enih popoldne zberejo pri kamnolomu Faccanoni, odkoder bo odhod na Občine, da prisostvujejo slavnostni predaji zastave naši vojski.

Objava

Igralski skupini VII. Korpusa Jugoslovanske armade naše tovariške pozdrave.

Igralska skupina VII. Korpusa Jugoslovanske armade bo imela sledeče kulturne prireditve:

V Škednju 13. 10. 1945, pri Sv. Ivanu 14. 10., v Barkovljah 15.10; in pri Sv. Jakobu 16. 10. 1945.

General Kveder pri Odredu J. A.

V torek dne 9. t. m. popoldne je tov. generalmajor Dušan Kveder v spremstvu članov komisije za vojni plen Jugoslovanske armade, tov. podpolkovnika Renčelja ter majorjev Dejanoviča in Cundra in šefa Jugoslovanske vojaške misije pri 18 Zavezniškem korpusu tov. polkovnika Peharčka, obiskal odred Jugoslovanske armade za Slovensko Primorje, Trst in Istro. Pred štabom odreda v Opatjem selu je tov. generala pozdravila postrojena častna četa, katero je tovariš general obšel. Prišel j obiskati svoje tovariše iz borb. Medtem so se zbrali domačini iz Opatjega sela, veseli da vidijo v svoji sredi nekdanjega komandanta Trsta. V imenu vseh vaščanov ga je pozdravila neka mladinka in mu za dobrošlico podarila šopek cvetja. Tov. general se je vaščanom zahvalil za sprejem, nato pa je v spremstvu svojih oficirjev in oficirjev odreda šel pregledat artilerijski divizion v Temnici in Kostanjevici. Pregledal je baterije, nato pa tudi stanovanjske prostore vojakov. Vesel je bil reda in čistoče, ki vlada pri njih. Razgovarjal se je z borci, jih spraševal kako se počutijo, kakšno hrano imajo itd.

Tudi v Kostanjevici so ga vaščani navdušeno sprejeli.

Poročnik Simoni ni sprejel brzojavk

Pri zavezniškem referentu za šolstvo poročniku Simoniju so bili danes zastopniki na novo ustanovljene Prosvetne zveze za Primorje. Predložili so mu brzojavne pozdrave z nedeljskega občnega zbora Zveze maršalu Titu, maršalu Stalinu, predsedniku angleške vlade Attleeju, predsedniku ZD Trumanu in podpredsedniku Jugoslovanske zvezne vlade Kardelju, da bi jih poslal na omenjene naslovljence. Poročnik Simoni pa se je v ostrih besedah postavil na stališče, da so bile nedeljske kulturne prireditve v Trstu političnega značaja in je zaradi tega odklonil posredovanje, za katero je bil naprošen. Zastopniki slovenske Prosvetne zveze so to njegove dejanje sprejeli na znanje in mu izjavili, da bodo brzojavke po svoji poti poslali v Washington, London, Moskvo in Beograd.

Prireditev

V Sepuljah na Krasu bodo v nedeljo 14. t. m. ponovili Jurčičevega «Desetega brata». Radi velikega uspeha toplo priporočamo obisk zanimive prireditve. Začeteh ob 2h popoldne.

Ljudstvo razkrinkuje

Dne 7. oktobra se je udeležila zabavnega večera v Renčah tudi Kogoj Majda iz Bilj, ki je vsej mladini iz Renč in sosednjih vasi dobro znana. Spominjajo se je, kako je bila priljubljena pri domobrancih in častnikih, kako se je z njimi sprehajala in se smejala našim dekletom, ki so jih kot živino odvažali v Nemčijo. Posebno se je spominjajo one, ki so se morale pred njo skrivati. Brat Miloš je bil pri četnikih za sodnika. Take ljudi naša mladina kar težko gleda v družbi. V dvorani, pred vso množico, so Kogojevo Majdo razkrinkali. Imela je seveda tudi nekaj zagovornikov, a niso vsi skupaj nič opravili. Iz množice so vreli glasovi: «Ven z belo gardo!» In Majda je bila s svojimi pristasi prisiljena zapustiti dvorano in jo odkuriti proti domu. Kmalu je bilo opaziti, da je še nekaj takih zbežalo iz dvorane od strahu, da jih bo ljudstvo razkrinkalo.

Nakazilo plaščev in zračnic za kolesa

Trgovsko-obrtno-kmetijska zbornica v Gorici, naznanja, da je bilo nakazano za goriško področje omejeno število plaščev in zračnic za kolesa.

Razdeljevanje se bo vršilo tekom meseca oktobra potom sledečih uradov: 1. za industrijske, trgovske in kmetijske delavce potom Urada za delo A.M.G.; 2. za trgovske delodajalce potom Združenja trgovcev; 3. za industrijske delodajalce potom Združenja industrijalcev; 4. za rokodelce, potom Združenja rokodelcev; 5. za kmetovalce potom Okrožnega kmetijskega nadzorništva (Via Duca d'Aosta 55); 6. za učitelje, učence in nameščence prosvetnih ustanov potom Šolskega nadzorništva; 7. za nameščence javnih uradov in bolnišnic (potom lastnega urada), za nameščence pri denarnih zavodih in zavarovalnicah, zdravniki in prosti profesionisti potom Trgovsko-obrtne zbornice.

Odslej bodo morale biti prošnje za nakazilo pnevmatikov naslovljene naravnost na omenjene urade — kamor prosilec po svoji stroki spada. Ti uradi bodo po možnosti, kolikor bo blaga na razpolago, izdajali nakazila za nakup.

Nakazila za sedanjo razdelitev bodo veljavna nepreklicno do 31. oktobra t. l. Cene so sledeče: Plašči Velo «Stella» Lir 200.—, plašči Velo «Superflex» Lir 270.—, zračnice «Orso» brez zaklopnice (valvola) Lir 60.—, zračnice «Superflex» (Ballonolno) za konzumenta Lir 76.—.

Konferenca antifašistk

V Nabrežini se je 11. t. m. vršila okrajna konferenca AFZ. Na konferenci je bilo prisotnih okrog 700 Slovenk in Italijank. Konferenci so prisostvovale tudi tovarišice Davorina Bevk, članica GO SPZZ, Justina Sluga, tajnica okrožnega odbora AFZ za Tržaško okrožje, tov. Irena, članica okrožnega odbora AFZ, tov. Volga, članica Okrožnega odbora mladine, ter tov. Simonetič, predsednica Okrajnega odbora SIAU za Nabrežino.

V začetku konference je tov. komisar II. bataljona Odreda JA pozdravil ob velikem navdušenju prisotnih matere, žene in sestre naših slavnih borcev. Za njim je pozdravila žene tov. Davorina Bevk, ki je dejala, da slovenske žene, ki prebivajo v demokratični Jugoslaviji, mislijo na svoje sestre Julijske krajine in z zanimanjem zasledujejo njihovo borbo za ohranitev ljudske oblasti in za priključitev k Jugoslaviji. Dejala je tudi, da so vse Jugoslovanke pripravljene nuditi pomoč svojim sestram Julijske krajine, kadarkoli bi bilo to potrebno.

Po pozdravu tov. Volge v imenu mladine, je spregovorila tov. Simonetič, ki je imela političen referat. Začrtala je jasno vse važne momente na političnem polju. Za njo je imela tov. Justina Sluga organizacijski referat. Poudarila je važnost raznih kongresov in konferenc, ki so se vršile v zadnjem času, posebno pa kongres SIAU-ja, ki je še bolj utrdil enotnost in bratstvo slovanskih in italijanskih množic Julijske krajine. Poudarila je tudi važnost obnove, h kateri moramo pristopiti z udarniškim delom in ne samo zaradi lastnih potreb. Orisala je tudi nekatere napake, ki so se pokazale pri delu antifašistične ženske organizacije. Prva napaka je, da so organizacijo nekateri pojmovali preveč ozko, kar pa je treba sedaj popraviti. Druga napaka pa je premajhno zanimanje za politično vzgojo naših žena. Žene imajo danes kot enakopravni državljani iste dolžnosti do države, kot moški in je zato nujno potrebna popolnejša politična izgradnja. Tudi za to delo je treba pritegniti v organizacijo čim več žena. Ob zaključku svojega referata je omenila, da se bliža dan, ko bosta zborovala svetovni ženski kongres v Parizu in pokrajinski kongres antifašistk Julijske krajine.

Po obeh referatih se je razvila živahna diskusija. Pred koncem konference so prisotne poslale pozdravno brzojavko tov. marsalu Titu, v kateri so mu čestitale za prejeta odlikovanja in izrazile prepričanje, da bo podpri zahteve primorskih žena in vsega primorskega ljudstva za priključitev Julijske krajine in Trsta k Jugoslaviji. Prav tako so poslale brzojavko Zavezniški vojaški upravi v Trstu, v kateri izražajo voljo in zahteve nabrežinskih antifašistk. Tudi tov. Kardelju so poslale brzojavko, v kateri se mu zahvaljujejo za odločno stališče, ki ga je zavzemal v Londonu. Obetajo, da bodo posvetile vse svoje moči za dosego cilja, ker vedo, da za nas ni življenja izven Titove Jugoslavije.

Konferenca se je zaključila z manifestacijo enotnosti in povezanosti italijanskih in slovenskih žena nabrežinskega okraja.

Razstava tržaških umetnikov v Ljubljani

Nadaljevanje iz včerajšnje številke.

Geio Toni razstavlja kot grafik tokrat same losercе; razmerama realistično pojmovane krajine so grafično učinkovito zajete rezane ploskve. V grafičnem oddelku razstave srečujemo tudi *Groma Bogdana*, ki razstavlja tokrat prvič. Njegove beneške risbe v tušu so verjetno še pretrde, nedvomno po kaže v motivih iz Perugie lahkotnejšo roko. Konvencionalno znane slikarske motive obravnava po načinu moderne tudi *Lotta Rinaldo Luigi*. Poleg dekorativno nakazanega tihožitja visi za slikarjevo šolo značilni sujet «Predmestja». Prav dobro se ti vtisne v spomin na tej razstavi *Lukežič Avrelij*, ki je tako po številu del, po snovi kakor tudi z ozirom na doseženo umetniško višino, eden izmed najbolje predočenih slikarjev majšega rodu. Posebno pozornost zasluži zlasti njegove fino občutene kompozicije tihožitja, v katerih se spaja prosojnost zelenkasto sivih tonov steklenic z rdečkasto rjavo podlago prta v prav posrečeno razpoloženjsko celoto (št. 55, 59, zlasti pa 61!). Slikar se je tudi imenitno vživel v barvno razpoloženje naših kraških krajin, v samotno puščobo kamenitih in z redkim zelenjem pokritih goličav (zlasti v ospredju slik). Posebej bi omenil njegovo krepko «Lastno podobo». Lukežičev umetniški razvoj je vsekakor razveseljiv in obetajoč. Med deli slikarice *Lupieri Maria* bi pohvalno omenil kompozicijo «Cesta pri morju», kompozicijsko dobro rešitev. Igra njenih eksaltiranih pregibov v risbah v tušu kaže podoben interes za figuralni studij kakor picassovjevska bizarnost v 4 risbah slikarice *Meneghini Elene Jolande*. Ta se je z vidno naslado priključila kakor opažamo v posrečnih groteskih tihožitjih, avantgardističnemu nastrojenemu, dekorativnemu kolorizmu romanskega zapada. Njena oblikovna sila je upoštevanja vredna in v svoji naivnosti simpatična.

Najbolj dozorel in izgrajen umetnik je tu nedvomno *Moro Giuseppe* slikar, ki je tudi po letih najstarejši član naše tržaške družine. Naj omenim to zato, ker so vsi ostali tovariši pretežno pripadniki najmlajših letnikov. Moro je umetnik krepke slikarske čutnosti, predstavnik izrazito slikarske kulture, ki mu ne primanjkuje one notranje psihične dinamke, polnokrvne čustvenosti, ki poplemenjuje od časa do časa slikarsko formo v smislu izrazito «vsebinskega» izživljanja. Tako je dobila v mraku zastrta «Primorska kuhinja» svoj poudarek v magično razsvetljenem oknu, skozi katero prodira vseodrešujoča luč. Morojeve slike pravzaprav ne potrebujejo tolmača, ker žive že same po svoji predmetni simboliki in ne samo s sredstvi dramatizirane forme posameznih likovnih elementov. Tu gre za celoto snovi in forme, hkrati za predmet in njegovo pripovedno vsebino, prav v smislu zahtev klasičnega slikarstva. In tako pretresljivo učinkovita naj bo pošastno vizionarna kompozicija «Izgnancev» ali vrtinčasta vihravost odlično slikanega «Vrtiljaka». In končno sentiment, na kateri apelirata madonska milina in zasanjana nežnost, «Dekleta z nageljnom», Celo Morojev rjavkasto rumeni kolirit spominja na preizkušena izraz. na sredstva starih galerijskih mojstrov. Krog Morojevega umetniškega gledanja je formalno sicer zaključen in se lahko stopnjuje le še v sferi čustvene fabule, toda umetnikova notranja sila ustvarjanja ostane pri vsem tem trajen vir novih doživetij in poglobitve že doseženih rezultatov.

V umetnosti je treba gledati notranje in zunanje. Motil bi se, kdor bi mislil, da na pr. tudi *Spacalu Lojzetu* ni vse enako važno in pomembno kakor starim mojstrom. Res je, da bo pogrešal impresionist ozračje, stari realist pa naturalistično kopijo predmeta. Toda svetlobo nadomešča žar barve in kopijo umetniški original, to, kar je le pravemu umetniku pristno. Navidezno formalni antipod klasiku oživlja in doživlja nespremenljive zakone upodabljanja na tako svojevrsten način, da je treba sprva interpretacijo novih poti umetnosti in končno še dolgotrajnega navajanja, ki ga prinaša človeštvu le čas in razvoj. Tudi Spacalova simbolika je često eno izmed izhodišč izredne ali imaginarne upodobitve notranjih odnosov življenja, podlaga kompoziciske izgradnje določenih barvanih in ploskovnih odnosov, Spacalu je vse zunanje predmetno običajno le pretveza za konstrukcijo svojskega likovnega aparata, ki naj posreduje po svojih elementih emocionalne prvine likovnega doživetja: barvo, formo, predočeno preprosto in enostavno v svej svoji najnaprednejši obliki. Spacalova svojstva so izredno senzibilna in tenkočutna v finesah izražanja, kadar umetnik pretehtano odmerja sleherni barvni ploskvi svoje mesto v celoti podobe. Pojem slikarstva se na taki stopnji krije s pojmom čiste kompozicijske gradnje, to je poenostavitve čistih slikarskih likov («le do neke mere»).

Spacalovi «Talci» na pr. so tu po svoji vsebini strahovita obtožba človeškega zla: Slikar daje zato likovni gradbi kompozicije vsa možna potrebna sredstva neposrednega izražanja, vso le tu opravičeno simbolično veljavo in le tu enkratno pogojeni red barvne in ploskovne razporeditve. Kako drugačen in spet svojsten je sestav barv tudi v «Vaškem cirkusu» ali na sliki «Dvorišče». Kako zgovorne so ognjeno žarovite in mavrično pestre plasti opalnih in smaragdnih, modrih in črnobarvnih odtenkov, nato še vijoličastne in azurne, tople in hladne barve. Svoj poseben smisel zadobi na pr. omrežje vertikal in horincontal v razporedbi črt in barvnih plasti, (primerjaj n. pr. tudi lične monotopije kraških pejsažev), ploskovidost telesnosti in skrajna izraba prostora. Doslej smo govorili o zunanjih pripomočnih, ne pozabimo pa, da je ves prvobitni značaj Spacalovega slikarstva kljub prevzetim zapadnjaškim oblikam (od trecenta v «Zaklonišču» do dechirico-vske scenerije in nadrealizma) popolnoma naš, slovenski, vsaj tako zelo, kakor izraz vseh ostalih naših modernistov, od impresionistov pa do kubistov. Upam, da tega Slovencem ne bo več treba tolmačiti, te vrste debato smo zaključili že za časa Jakopičevih mladostnih let.

Nadalje: *Svara Duilio* je kot edini kipar razstavil tri patinirane glave v mavcu, slikarica *Zandegiacomo Tommasini Pedra* pa se predstavlja s svojimi tihožitji kot nadarjena učenka Bastianutta.

Razstava je v vsakem oziru poučna je pokazala vso voljo in ambicijo umetniškega rodu v luči novih slogovnih stremljenj. Naj omenim, da je izšel razstavni katalog z iskrenim in tehtno pisanim besedilom Giuseppe Menasse-ja.

Dr. FRANC SIJANEC

Zemljo tistemu, ki jo obdeluje

Dne 11. t. m. so se v Dobrovem koloni pogajali s svojim gospodarjem baronom Baumom. Razgovorom, ki jih je vodil tovariš Pintar, zastopnik okrajne sindikalne organizacije za Brda, so prisostvovali tudi gospodarjev oskrbnik in predstavniki okrožnega sindikalnega odbora, tovariši Jordan in Dorko.

V začetku se je vprašanje o višini dajatev kolonov v prid gospodarja tako zaostrilo, da ni bilo izgledov za kak sporazum. Po daljših diskusijah so koloni odločno postavili svoje zahteve, gospodar pa svoje. V teku nadaljnjih pogajanj sta gospodar in oskrbnik pristala na 25% dajatve, ki jih bo kolon odslej odstopal gospodarju od svojega pridelka, tako v vinu kakor v ostalih poljskih pridelkih. Te odstotke dobiva gospodar ali v naravi ali v denarju. Kolonu ostane tako 75% pridelka. Ta sporazum so sklenili v obliki pismene pogodbe.

Priznati je treba, da so se koloni v teku pogajanj pokazali kot nadvse disciplinirani in samozavestni. Dokazali so tudi svojo strokovno sposobnost in moč sindikalne povezanosti.

Priznali so, da so organizirani v Enotnih sindikatih, v 1945. letu napravili velik korak naprej.

Uspeh, ki ga je s tem sporazumom doseglo 35 do 40 kolonov, pozdravljamo kot prvo zmago briških kolonov za njihove upravičene zahteve do zemlje in njenih pridelkov. Ta uspeh, ki se je rodil iz borbene in delovne enotnosti organiziranih briških kolonov, postavljamo obenem za zgled vsem ostalim kolonom in gospodarjem.

Proslava na Opčinah

V nedeljo 14. t. m. ob 14h bo na Opčinah svečana predaja zastave 5. bataljonu Odreda J. A. po Okrajni A. F. Z.-Opčine. Sledi pestra kulturna prireditev, nato prosta zabava s plesom. — Pevski zbori, ki so niso javili točke, s katero nastopiti, naj to javijo tekom 14. t. m. na Okrajni Odbor Opčine — Prosvetni Odsek.

Prosvetno društvo Opčine.

Dovoljenje za avtomobile

Ker je ZVU sklenila nadomestiti dosedanji «PERMIT» z novim dovoljenjem, poziva Goriški avtomobilski klub — via N. Sauro 28 — vse lastnike avtovozil, ki so prejeli dovoljenje za oktober-december, da dvignejo novo dovoljenje.

Zamenjava se bo pričela 17. t. m. proti predložitvi starega dovoljenja in ustrezajočega nakazila za bencin.

Milo sojenje fašistov

Danes se je pred izrednim porotnim sodiščem v Trstu vrišila obravnava proti De Franceschi Raimondu, staremu 31 let, ki je obtožen, da je po 8. septembru 1943, aktivno sodeloval z Nemci kot policijski agent in da je Stefaniji Cante, zaplenil kovčeg zdravil. Obtoženec je sicer priznal, da je bil policijski agent, da je pa vedno vršil samo funkcijo vratarja. Izjavil je, da je bil prisiljen da se javi k policiji zaradi slabih družinskih razmer in zaradi mobilizacije njegovega letnika. Glede Stefanije Cante je pa izjavil, da mu je ona sama kovčeg z zdravili podarila.

Zaslišane so bile priče in med njimi tudi Stefanija Cante, ki je izjavila, da je bil med policijskimi agenti, ki so jo 8 dni kontrolirali, tudi obtoženec. Obenem je priznala, da je omenjeni kovčeg res obtožencu darovala. Priča Primossich Valerija pa je izjavila, da je prišel obtoženec z drugimi agenti v njeno stanovanje, kjer so napravili preiskavo, ter da je obtoženec njo aretiral. Policisti so njeno stanovanje 12 dni nadzorovali, v tem času je iz njenega stanovanja izginil plašč.

Spregovoril je nato javni tožilec ki je jasno prikazal, da se je obtoženec prostovoljno javil k policiji ulice Cologna v službo Colottija, da obtoženec ni vršil samo službe vratarja, ampak da je aktivno sodeloval, kar so priče dokazale. Predlagal je, da se obsodi na 10 let zapora.

Obtoženčev branilec advokat Turola je v njegove zagovor dejal, da je bil obtoženec v poliskji službi samo kot vratar ter da je bil prisiljen nastopiti to službo, ker se je bal vojaščine in radi slabih družinskih razmer. Predlagal je vsled tega, da se obtoženec oprosti vsake kazni.

Po kratkem posvetovanju je senat sodišče De Franceschija Raimondo odsodilo na 6 let in 8 mesecev zapora, na trajno izgubo častnih in državljanskih pravic ter na plačilo sodnih stroškov.

Odgovorni urednik
STER CIRIL

Poizvedbe

JOSIP SLAVEC, roj. 24. 5. 19[illegible] v Tomaju, mitraljezec pri 2. [illegible] XIX. brig. XXX. div., ranjen [illegible] 3. 1944 na Oblakovem vrhu, odpeljan v bolnico v Mrzlo Rupo pri Vojskem (Idrija). Po priporočilu dovanju tov. Virgilja Gomizelja [illegible] bil po tridnevnem zdravljenju odpeljan neznano kam. Kdor kaj ve o njem, naj sporoči materi Slavec Francki, Tomaj 72, Trst.

Tovariši interniranci! Kdor kaj ve o mojem možu TOMAŽIC RAFAELU, ki je bil januarja iz Buchenwalda premeščen v Halberstadt 13 b, naj proti nagradi sporoči Antoniji Tomažič, Postojna 66.

PIRJEVEC ANDREJ, učitelj, [illegible] je vrnil po dolgi odsotnosti, in želi, da se mu javijo vsi sorodniki in znanci na naslov: Trst, via Udine 37-II.

MALI OGLASI

POSILJKA GALICE, žvepleno mašanica na drobno, vina, vermuta, konjaka, žganja na debelo, se prodaja, Androna S. Eufemia 2, podjetek via dell'Università, tel. 29-[illegible]

Nikolaj Ostrovski 47

Kako se je kalilo jeklo

(Roman)

— Mi, Serjoža, bomo morali delati z besedo in s puško. Ali veš o odloku CK, da je treba mobilizirati četrtino komsomolcev za bojišče? Mislim, da se mi ne bomo tukaj dolgo zadržali.

Serjoža jo je poslušal molče, opazivši v njenem glasu čudne prehode. Njene rdeče, vlažne oči, so se svetile, uprte vanj.

Niti malo se ni spozabil in ni ji rekel, da so njene oči kot zrcalo, da se v njih vidi vse, toda se je vsega tega vdržal.

Rita se je dvignila na roke.

— Kje imaš revolver?

Sergej je užaljen potipal za svoj pas.

— Vzeli so mi ga kulaški banditi na vasi.

Rita je segla z roko v žep bluze in izvekla krasen browning.

— Ali vidiš tisti hrast, Sergej? — Pokazala mu je z revolverjem na deblo, oddaljeno približno pet in dvajset korakov od njiju. Dvignila je roko do oči in skoraj ne da bi merila ustrelila. Zadeta skorja drevesa je odletela.

— Ali vidiš? — je zadovoljno rekla in na novo ustrelila. Zopet je skorja zašumela, ko je padla na travo.

— Na — mu je rekla Rita z nasmehom ter mu dala revolver. — Bomo videli, kako streljaš.

Izmed treh strelov je Serjoža z enim zgrešil. Rita se je smejala.

— Pričakovala sem, da bo slabše.

Položila je revolver na zemljo in legla na travo. Skozi blago bluze so se kazale oblike njenih prsi.

— Sergej, pojdi sem. — je rekla tiho.

Približal se ji je.

— Ali vidiš nebo? Modro je. A ti imaš ravno take oči. To ni prav. Tvoje oči morajo biti sive, jeklene. Modro, to je nekam preveč nežno. In iznenada je objela njegovo plavolaso glavo, kot da ima nad njim vso oblast, in ga poljubila na usta.

Minula sta dva meseca. Prihajala je jesen.

Neopaženo se je približala noč in zavila drevje v svoj črni plašč. Telegrafist divizijskega štaba je bil nagnjen nad aparatom, ki je dajal Morseševe znake in je pridržaval ozek trak, ki mu je kot tenka kačica hitel med prsti.

Hitro je prepisaval v notes besede, katere je sestavljal iz črtic in pik.

«Načelniku štaba prve divizije, prepis predrevkoma mesta Šepetovke. Ukazujem, da se vse ustanove mesta v desetih urah po prejemu tega telegrama evakuirajo. V mestu pustite bataljon, kateri se bo ravnal po poveljih komandanta I-skega polka, ki poveljuje vojni coni. Štab divizije, podiv in vse vojne ustanove naj se umaknejo na postajo Barancev. Izvršitev prinesti nač